

ВІДНОСИНИ МІЖ КОНТРОЛЮЮЧИМИ ОРГАНАМИ ТА ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Розглянуто особливості сучасного стану відносин між контролюючими органами та платниками податків, виявлено їх основні проблеми. Визначено напрями вдосконалення відносин.

Аннотация. Рассмотрены особенности современного состояния отношений между контролирующими органами и плательщиками налогов, выявлены их основные проблемы. Определены направления усовершенствования отношений.

Annotation. The features of modern relations between control organs and taxpayers have been considered. Their main problems have been revealed. The ways to improve the relations have been determined.

Ключові слова: податкові відносини, контролюючі органи, платники податків, удосконалення.

В умовах сьогодення податки стають ефективним знаряддям втілення державної політики з питань економіки та соціального розвитку. А без збалансування інтересів держави та платників податків неможливе стабільне існування самої держави [1]. У межах проведення останнім часом податкової та адміністративної реформ велика увага приділяється саме питанню відносин між контролюючими органами та платниками податків, що включають побудову партнерських взаємовідносин, відмову від суто фіскальних методів роботи контролюючих органів та робиться акцент на якісний сервіс платників податків.

З огляду на те, що в сучасних умовах розвитку економіки відбуваються постійні зміни у податкових відносинах і питання, які з цим пов'язані мають комплексний та динамічний характер, дослідження в цьому напрямі є досить актуальним.

Із сучасних науковців, у працях яких зроблено вагомі кроки у дослідженні питань формування та гармонізації відносин слід назвати Безпалька І. Р., Лебедзевича Я. В., Литвина Н. А., Миколайчука Н. С., Очеретька Л. М., Скоропада І. С., Теремецького В. І., Трофімову І. С.

Існування певних проблем, що стосуються податкових відносин, зумовлюють появу протиріч та виникнення конфліктів між суб'єктами, тим самим ускладнюють їх взаємодію, а отже потребують вирішення.

Теремецький В. І. стверджує, що податкові відносини – це відносини, що складаються у сфері оподаткування між фізичними та юридичними особами як платниками податків, з одного боку, і державою в особі уповноважених нею органів, – з іншого [2]. Отже, суб'єктами податкових відносин є контролюючі органи та платники податків.

З прийняття Податкового кодексу України відбулися значні зміни стосовно переліку контролюючих органів, трактування поняття "платники податків", прав та обов'язків суб'єктів відносин. Наразі контролюючими органами є органи доходів і зборів (центральный орган та його територіальні органи). Платниками податків є фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з Податковим кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів [3].

Протягом років вживаються певні заходи, що спрямовані на налагодження відносин між контролюючими органами та платниками податків, а саме, з метою досягнення балансу інтересів держави і платників податків у грудні 2010 року прийнято Податковий кодекс України, відкриті центри обслуговування платників податків, реорганізовано Державну податкову службу України та Державну митну службу в Міністерство доходів і зборів України, принципами роботи якого є: сприйняття громадян і бізнес як партнерів, яких цінують і поважають, довіра до громадян і бізнесу, інші заходи, які спрямовані на створення порозуміння, що є основою формування якісно нових відносин [4].

Незважаючи на всі ці заходи, які вживалися останнім часом, і які б мали створити відносини, що побудовані на довірі, взаємоповазі та співпраці, сучасний стан взаємовідносин суб'єктів характеризується існуванням проблем та виникненням конфліктів між контролюючими органами та платниками податків, що заважає ефективному формуванню та розвитку відносин.

Нормативно-правова база оподаткування в Україні є складною, неоднорідною, неоднозначною та нестабільною, а окремі податкові законодавчі норми – недостатньо узгодженими, інколи й суперечливими. У цілому, спостерігається відсутність координації між нормативними актами, які регулюють сферу оподаткування та законами, які регулюють окремі види діяльності [5]. Законодавчі ризики разом з іншими зовнішніми та внутрішніми ризиками можуть заважати стабільній роботі підприємства, становити загрозу, спричиняти невизначеність. Отже, виникають постійні конфлікти через неправильне розуміння та застосування законодавчих норм як з боку платників податків, так і з боку контролюючих

Подання звітності в електронному вигляді – це пріоритетний напрям у розвитку партнерських стосунків між контролюючими органами та платниками податків, тому приділяється велика увага питанню подання податкової звітності в електронному вигляді згідно з чинним законодавством. Однак не всі підрозділи податкових органів виявляються готовими до активного впровадження електронної звітності як альтернативи паперовій. Недостатньо розроблене програмне забезпечення, що дозволило б інтегровано зберігати й обробляти отриману інформацію, існуючі бази даних не відповідають сучасним вимогам до аналізу інформації, та належної роботи з платниками. На низькому рівні знаходиться вміння податківців працювати з базами даних [6]. Крім того, такі послуги в Україні вимагають від платників використання певних ресурсів, що теж не сприяє інформатизації в цій сфері. Тому запровадженню будь-яких змін і новацій в адмініструванні податків має передувати ретельна підготовча робота.

Суттєво впливають на податкові відносини такі проблеми: низький рівень податкової культури та податкової дисципліни платників податків; контролюючі органи у сфері оподаткування в своїй роботі не приділяють належної уваги методам, спрямованим на розвиток та формування у платників податкової свідомості, орієнтованої на добровільну сплату податків; чинна податкова система пов'язана з високими витратами для держави і для платників, а основний акцент у податковому адмініструванні робиться на фіскальній функції; недовіра населення до податкових та інших державних органів влади, відсутність між ними діалогу і компромісу; відсутність або недостатня кількість спеціалістів з питань оподаткування; неprestижність роботи в податкових органах, низька соціальна мотивація, велика плінність кадрів; наявність непоодиноких фактів корупційних дій і зловживання своїм службовим становищем посадовими особами податкових органів; масштабні ухиляння від сплати податку на доходи фізичних осіб як з боку роботодавців, так і найманих працівників ("зарплати у конвертах"), а також неповне або неправдиве складання податкових декларацій про отримані доходи; відсутність чіткої системи забезпечення платників податків необхідною інформацією про зміни у податковому законодавстві, а також поясненнями, роз'ясненнями по окремих питаннях щодо обчислення та сплати податків; порушення на практиці прав платників – на інформацію, на захист, на оскарження дій та рішень посадових осіб податкових органів, на конфіденційність.

Серед напрямів удосконалення відносин між контролюючими органами та платниками податків, які сприяють вирішенню проблем та запобігають конфліктним ситуаціям, варто виділити достатню інформованість платників податків. Відповідно до цього, на контролюючі органи покладається обов'язок повного інформовання платника про його права та обов'язки, які у нього виникають, причому таким чином, щоб ця інформація була доступна і зрозуміла для всіх платників податків [7]. В Україні принцип інформованості знаходить своє відображення у наданні податкових консультацій. За зверненням платника податків контролюючі органи повинні безоплатно надати відповідь на консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового законодавства.

Налагодження партнерських відносин з платниками податків і ведення рівноправного діалогу між сторонами має на меті:

- отримання об'єктивної оцінки роботи органів податкової служби від платників податків;
- виявлення, обговорення та взаємоприйнятне вирішення проблемних питань в оподаткуванні;
- спільний пошук шляхів удосконалення податкової системи і практики адміністрування платежів;
- підтримка постійного зв'язку з контролюючими органами;
- надання контролюючим органам інформації, необхідної для спільного вирішення поставлених завдань;
- проведення заходів щодо забезпечення стабільної діяльності при стійких темпах економічного зростання, прийняття рішень щодо необхідності застосування пільг;
- виключення з особистої практики необґрунтованих (законодавчо) вилучень із доходів платників податків у бюджет;
- чітке дотримання регламентованого законодавством порядку й строків платежів;
- досягнення поєднання розуміння вимог законодавчих актів з оподаткування й чіткого їх виконання;
- надання інформаційної підтримки платникам податків;
- зменшення витрат на адміністрування справляння податків як державними органами, так і платниками податків [7; 9].

Організація такої співпраці має передбачати створення певних умов, спрямованих на сприяння взаєморозумінню та взаємоповазі між контролюючими органами та платниками податків і збільшення добровільного дотримання податкового законодавства. Удосконалення відносин потребує підвищення відповідальності як працівників контролюючих органів, так і платників податків.

Це дозволить виявити переваги та недоліки взаємодії, створити атмосферу взаєморозуміння, взаємоповаги та партнерства. Якщо цього вдасться досягти, то вже можна буде говорити про досягнення нового рівня у відносинах між контролюючими органами та платниками податків та подальший розвиток податкової системи і країни в цілому.

Наук. керівн. Котляров Є. І.

Література: 1. Безпалько І. Р. Взаємовідносини платників податків із податковими органами / І. Р. Безпалько // Фінансове право. – 2012. – № 2. – С. 244–247. 2. Теремецький В. І. Шляхи вдосконалення податкових відносин в Україні / В. І. Теремецький // Митна справа. – 2012. – № 1. – С. 263–269. 3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI. – Х. : ТОВ "Одісей", 2013. – 536 с. 4. Литвин Н. А. Взаємовідносини податкових органів з платниками податків: сучасний стан та напрями модернізації / Н. А. Литвин // Науковий вісник національного університету ДПС України. – 2011. – № 4. – С. 147–154. 5. Скоропад І. С. Взаємовідносини податкових органів з платниками податків / І. С. Скоропад // Економічний простір. – 2011. – № 8. – С. 244–249. 6. Очеретько Л. М. Проблеми впровадження електронної звітності / Л. М. Очеретько // Економічний простір. – 2010. – № 8. – С. 126–132. 7. Миколайчук Н. С. Пріоритетні напрями роботи органів ДПС щодо забезпечення партнерських взаємовідносин з платниками податків / Н. С. Миколайчук // Економічний простір. – 2010. – № 3. – С. 40–44. 8. Лебедзевич Я. В. Гармонізація взаємостосунків суб'єктів податкових відносин / Я. В. Лебедзевич // Економіка та право. – 2012. – № 6. – С. 9–15. 9. Трофімова І. С. Гармонізація відносин податкових органів і платників податків / І. С. Трофімова // Економічний простір. – 2010. – № 8. – С. 110–118.